

## CRE šalių įmonių finansinių ataskaitų palyginamumo tyrimas

Straipsnyje analizuojama ar ir kokių mastu per pastaruosius penkerius metus pakito Centrinės ir Rytų Europos šalių įmonių finansinių ataskaitų palyginamumas. Šiame tyrime įmonių finansinių ataskaitų palyginamumo vertinimas yra atsietas nuo apskaitos harmonizavimo vertinimo bei yra analizuojamas per įmonių finansinių ataskaitų palyginimo tarp šalių ir skirtingų laikotarpių prizmę. Vertinimo pagal pasirinktus kriterijus rezultatai atskleidė, jog įmonių finansinių ataskaitų palyginamumas analizuojamu laikotarpiu nekito arba gerėjo bei yra įmanomas pagal visus pasirinktus kriterijus išskyrus finansinių ataskaitų pateikimo kalbą bei valiutą.

**Raktiniai žodžiai:** finansinės ataskaitos, palyginamumas, apskaitos harmonizavimas, kokybinės charakteristikos.

The paper analyses if and to what extent comparability of financial statements across Central and Eastern Europe companies has changed over the last five years. Analysis of comparability is separated from assessment of accounting harmonization in this paper. It is aimed to assess possibilities to compare financial statements across companies and over the time from interested parties' perspective. Results of conducted analysis revealed that comparability of financial statements in CEE companies has either remained the same or improved over the time and is possible according to all assessed criteria except reporting currency and language.

**Keywords:** financial statements, comparability, accounting harmonization, qualitative characteristics.

**JEL Classification:** M41.

---

### Įvadas

Pasaulliniame globalizacijos procese informacija turi milžinišką reikšmę. Vykstantys globalizacijos procesai, valstybių reikšmės mažėjimas ir tarptautinių institucijų, organizacijų bei kompanijų galios augimas, kartu su vis dar greitėjančiu technologiniu procesu ir milžiniška, dažnai nebekontroliuojama informacijos sklaida iškėlė ir vis

dar kelia ne tik naujas galimybes, bet ir naujas problemas, bei iššūkius. Plėtojant verslą tarpnacionaliniu lygiu, investuojant ir rizikuojant informacijos, jos sklaidos, o kartu ir pasiekiamumo, įvertinimo galimybių problemos tampa labai svarbios, kadangi nuo informacija paremtų sprendimų priklauso investuotojų, kreditorių, bankų, įmonių, o kartu ir valstybių ekonominiai rezultatai. Įmonių atskleidžiama finansinė

---

Renata LEGENZOVA – socialinių mokslų daktarė, Vytauto Didžiojo universiteto, Ekonomikos ir vadybos fakulteto Finansų katedros docentė. Adresas: S. Daukanto 28, Kaunas, Lietuva; tel.: 00 370 37 327856; faks.: 00 370 37 327857; el. paštas: r.legenzova@evf.vdu.lt.

Gintarė BUTKEVIČIŪTĖ – Vytauto Didžiojo universiteto, Ekonomikos ir vadybos fakulteto Finansų ir bankininkystės programos bakalaurė. Adresas: S. Daukanto 28, Kaunas, Lietuva; tel.: 00 370 37 327856; faks.: 00 370 37 327857; el. paštas: g.bukteviciute@evf.vdu.lt.

bei kita informacija taip pat yra siejama su šių įmonių kapitalo kaštais (Leuz ir Verrecchia, 2000), kapitalo panaudojimo efektyvumu (Bushman ir kt., 2011; Sun, 2006), tarptautinio kapitalo mobilumu (Young ir Guenther, 2002) ir kitais veiksniais. Visame šiame kontekste įmonių atskleidžiama informacija parodo ne tik šių įmonių veiklos rezultatus bei būklę, bet ir yra svarbus veiksnys, užtikrinantis efektyvų finansų rinkų bei pasaulinio ekonomikos funkcionavimą, o suinteresuotiems asmenims yra svarbu ne tik gauti reikalingą, patikimą, savailaikę informaciją, bet ir gebėti ją palyginti su kitų įmonių ir ankstesnių laikotarpių informacija.

Pastarasis dešimtmetis pasižymi reikšmingais pokyčiais įmonių atskleidžiamoje finansinėje informacijoje, jos turinyje, formoje ir kitose charakteristikose, siekiant padaryti skirtingų įmonių informaciją palyginamą bei prieinamą įvairiems suinteresuotiems asmenims. Apskaitos ir informacijos atskleidimo vienodinimas, mokslinėje literatūroje įvardijami kaip apskaitos harmonizavimas bei konvergavimas, yra dažnas mokslinių tyrimų objektas (Fritz ir Lämmle, 2003; Diaconu, 2006; Nobes ir Parker, 2008; ir kt.), tačiau literatūros analizė parodė, kad praktinės konkrečių šalių bei jų įmonių informacijos palyginamumo analizės ir įvertinimo vis dar trūksta. Daugelis analizuotų ankstesnių tyrimų palyginamumą vertino netiesiogiai, jį naudodami kaip matą apskaitos harmonizavimui įvertinti (Lang ir kt., 2010; Wang, 2014; Yu ir Wahid, 2014; Wu ir Zhang, 2010 ir kt.) arba koncentravosi ties atskirų specifinių situacijų bei šalių vertinimu (Brochet ir kt., 2013; Cascino ir Gassen, 2014; De Franco ir kt. 2011; Li, 2010; ir kt.). Šiame tyrime yra analizuojama Centrinės ir Rytų Europos (CRE) šalių įmonių, kurios ankstesniuose tyrimuose

nebuvo analizuojamos, situacija. Be to tiriamu laikotarpiu analizuojamose šalyse nebuvo vykdomi jokie esminiai apskaitos reglamentavimo pokyčiai – visų šalių listinguojamų įmonių konsoliduotoms finansinėms ataskaitoms TFAS naudojimas yra privalomas nuo 2005 metų. Taigi ankstesnius tyrimus finansinių ataskaitų palyginamumo srityje siekiama praplėsti anksčiau netirtų šalių, kuriose tiriamu laikotarpiu nebuvo esminių apskaitos reglamentavimo pokyčių, finansinių ataskaitų palyginamumo įvertinimu.

Tokioms besivystančioms šalims kaip Lietuva ir kitos CRE šalys itin reikalingos tiesioginės užsienio investicijos, svarbus tarptautinis pripažinimas ir pasitikėjimas bei tarpusavio ryšiai ir bendradarbiavimas, kuris leistų toliau ekonomiškai plėtotis ir gerinti ekonominę padėtį valstybėse. Tam svarbu, kad norintys ir galintys investuoti asmenys galėtų nesunkiai ir patikimai palyginti ir įvertinti skirtingų įmonių pateikiamą finansinę informaciją ir priimtų naudą, ne tik jiems, bet ir įmonėms bei šalims, teikiančius sprendimus. Todėl šiuo tyrimu siekiama išanalizuoti ir įvertinti Centrinės ir Rytų Europos šalių įmonių atskleidžiamos finansinės informacijos palyginamumą, kuris suprantamas kaip vienas pagrindinių finansinių ataskaitų kokybės požymių ir yra svarbus norint tą informaciją naudoti. **Tyrimo problema** – kaip kinta CRE šalių įmonių finansinės informacijos palyginamumas ir koks yra šio palyginamumo mastas? Atsižvelgiant į tai, jog ankstesnių CRE įmonių palyginamumą analizavusių tyrimų rasti nepavyko, šiame tyrime pirmiausiai yra siekiama įvertinti bazinius arba, kaip mes įvardinome, techninio palyginamumo parametrus, tokius, kaip finansinių ataskaitų kalbą, valiutą ir pan. Nors visos analizei pasirinktos šalys priklauso Europos Sąjungai, jos vis dar yra

išlaikiusios kultūrinius, ekonominius ir kt. skirtumus, kurie gali turėti poveikio įmonių finansinių ataskaitų palyginamumui.

**Tyrimo objektas** – įmonių finansinių ataskaitų palyginamumas.

**Tyrimo tikslas** – įvertinti CRE šalių listinguojamų įmonių finansinių ataskaitų palyginamumą.

**Tyrimo metodai:** Lietuvos ir užsienio autorių mokslinės literatūros lyginamoji analizė, sisteminimas bei apibendrinimas. Įmonių finansinių ataskaitų turinio lyginamoji analizė bei kokybinis įvertinimas.

## **Įmonių finansinės informacijos palyginamumo samprata ir ankstesnių tyrimų apžvalga**

Finansinės informacijos arba finansinių ataskaitų (kaip dokumentų, kuriuose pateikiama informacija) palyginamumas (ang. *comparability*) apskaitos teorijoje (Riahi-Belkaoui, 2000) ir įvairių šalių reglamentavime (pvz. LR finansinės atskaitomybės įstatyme, 2001; TFAS, 2014; ir kt.) yra įvardijama kaip viena iš kokybinių finansinės informacijos charakteristikų. Pagal Tarptautinius finansinės atskaitomybės standartus (TFAS, 2014) skiriami tokie finansinių ataskaitų kokybės požymiai: suprantamumas, svarbumas, reikšmingumas, patikimumas, tikslus pateikimas, turinys prieš formą, neutralumas, apdairumas, visapusiškumas bei palyginamumas. Palyginimo principas yra įvardijamas ir LR finansinės atskaitomybės įstatyme (2001), kuriame teigiama, jog finansinės atskaitos turi būti sudaromos taip, kad finansinių ataskaitų informacijos vartotojai galėtų palyginti jose pateikiamą informaciją su kitų atskaitinių laikotarpių bei kitų įmonių pateikiama informacija ir teisingai

įvertinti įmonės finansinės būklės, veiklos rezultatų, pinigų srautų pokyčius. Vis dėlto, atlikta literatūros šaltinių analizė leidžia sutikti su C. Wang (2014) argumentais, jog tiek palyginamumo sąvoka, tiek jo matavimo kriterijai nėra aiškiai apibrėžti.

Remiantis TFAS pateikiama samprata, įmonių finansinės informacijos palyginamumas, kaip kokybinė charakteristika, identifikuoja, kad įmonių finansinė informacija turi būti palyginama tiek tarp skirtingų įmonių, tiek tarp skirtingų laikotarpių. Taigi, galima teigti, jog palyginamumas gali būti vertinamas dviem pjūviais: tarp skirtingų ūkio subjektų bei tarp skirtingų laikotarpių. Tuo tarpu M. Lang ir kt. (2010) palyginamumą apibrėžia per panašių ekonominių reiškinių apskaitymą ir atskleidimą vienodai, o nepanašių reiškinių – skirtingai. Palyginamumo užtikrinimas yra svarbus tam, kad finansinių ataskaitų vartotojai galėtų priimti pagrįstus sprendimus dėl įmonės veiklos rezultatų ir finansinės būklės kitimo tendencijų. Įmonių finansinių ataskaitų palyginamumas neretai yra siejamas su panašios apskaitos politikos naudojimu (tiek tarp įmonių, tiek ir per tam tikrą laikotarpį). Vis dėlto, palyginamumo nereikia tapatinti su finansinių ataskaitų vienodumu. Pastaruoju metu ES ir viso pasaulio apskaita bei informacijos atskleidimas per apskaitos harmonizavimo ir konvergavimo procesus yra nukreiptas į tikrą ir teisingą įmonių veiklos rezultatų bei finansinės būklės atskleidimą, todėl palyginamumas siejamas su galimybe palyginti įmonių finansinę informaciją, bet ne su identiškų taisyklių ar informacijos atskleidimo reikalavimų taikymu analogiose situacijose.

Atlikta literatūros (Globerman, Singleton, 2001; Hope, 2003; Baums, 2002; Diaconu, 2006; Nobes ir Parker, 2008; Lang ir kt., 2010; Wang, 2014) analizė parodė,

jog palyginamumas dažnai tiesiogiai siejamas su apskaitos harmonizacijos procesu, kuris savo ruožtu yra vertinamas dviem aspektais: *de jure* – apskaitos reglamentavimo vienodinimu bei *de facto* – apskaitos praktikos vienodinimu. Praktikoje įmonių apskaitos ir informacijos atskleidimo skirtumai yra nulemti įvairių veiksnių, kuriuos analizuoti autoriai (Riahi-Belkoui, 2000; Nobes ir Parker, 2008; Ball ir kt., 2003; ir kt.) skirsto į kultūrinius, lingvistinius, politinius, ekonominius, teisinius, finansų sistemos orientacijos, demografinius, religinius ir kt. Taigi, tarp šalių esantys skirtumai, jose taikomi nevienodi reikalavimai tiek formai, tiek turiniui, sukelia sunkumų norint palyginti, konsoliduoti, audituoti ir interpretuoti įmonių pateikiamą finansinę informaciją. Besikeičiantis apskaitos reglamentavimas ir skirtingų šalių apskaitos standartų bei praktikos panašumų nebuvimas, be kitų problemų, lemia ir finansinės informacijos palyginimo sunkumus. Šis palyginamumo trūkumas reiškia kliūtis laisvam kapitalo judėjimui, kadangi investuotojai gali nenorėti investuoti į užsienio įmones, kurios savo finansines ataskaitas rengia pagal skirtingus apskaitos standartus (Fritz ir Lämmle, 2003). Todėl globalizacijos kontekste ir buvo susirūpinta tos informacijos kokybės, reguliavimų ir pateikimo vienodinimu – harmonizacija, siekiant apsaugoti investuotojų bei kitų vartotojų teises, gerinti įmonių finansavimo(si) galimybes, taip didinant informacijos teikiamą naudą. Pasak Ch. Nobes ir R. Parker (2008), harmonizavimas yra apskaitos praktikų palyginamumo gerinimo procesas, kuriuo siekiama nustatyti jų variacijos ribas. Apskaitos harmonizavimas gali būti traktuojamas kaip procesas, padedantis plėtoti ir garantuoti apskaitos praktikos palyginamumą šalyse, turinčiose įvairias apskaitos sistemas. Materialiai

harmonizavimo išmatavimas yra suprantamas, kaip palyginamumo lygio didėjimas ir siejamas su tuo, kaip, esant toms pačioms sąlygoms, įmonės taiko vienodus apskaitos standartus ar pateikia papildomą informaciją tokiu būdu, kad finansinės ataskaitos tarp įmonių būtų labiau palyginamos (Stergios ir Laskaridou, 2008).

Mokslinės literatūros analizė parodė, kad finansinės informacijos palyginamumas nėra dažnas tyrimų objektas – dažniau moksliniai tyrimai yra atliekami su tikslu įvertinti apskaitos harmonizavimą. Galima teigti, jog moksliniuose straipsniuose dažniau yra analizuojamas *de facto* apskaitos harmonizavimas, o finansinės informacijos palyginamumas yra prežiuruojamas kaip apskaitos harmonizavimo išdava.

Toliau yra apibendrinami kai kurių, su atliekamu tyrimu susijusių, pastarųjų metų mokslinių straipsnių rezultatai. C. Wang (2014) tyrė ar apskaitos standartų harmonizavimas gerina finansinės informacijos palyginamumą tarp šalių. Šio tyrimo rezultatai rodo, kad apskaitos reglamentavimo harmonizavimas įtakoja tarptautinį informacijos judėjimą bei mainus ir yra tiesiogiai susijęs su palyginamumu. F. Brochet ir kt. (2013) analizavo kaip privalomi IFRS standartai, per gerėjančių finansinių ataskaitų palyginamumą veda prie kapitalo rinkos gerėjimo. Vis dėlto, autoriai negalėjo aiškiai identifikuoti, ar teigiama finansų rinkų reakcija į privalomą TFAS taikymą ES turi būti siejama su laukiamu informacijos palyginamumo gerėjimu ar su bendru kokybės pagerėjimu. M. Lang ir kt. (2010) bei S. Cascino ir J. Gassen (2014) tyrimas buvo skirtas identifikuoti privalomai prie TFAS perėjusių įmonių palyginamumo skirtumus. M. Lang ir kt. (2010) palyginamumą vertino per pajamų pokyčių palyginamumą ir nustatė, jog prie TFAS

perėjusių įmonių finansinės informacijos palyginamumas (lyginant su kontroline grupe) nepagerėjo. Kiti tyrimai (De Franco ir kt. 2011, Li, 2010; ir kt.) taip pat tarptautiniu mastu nagrinėjo palyginamumą kaip tarptautinių apskaitos standartų taikymo pasekmę. Dažniausiai tokiuose tyrimuose siekiama atsakyti į klausimą, kokią poveikį privalomas tarptautinių apskaitos standartų naudojimas daro pačioms įmonėms arba, kaip dėl to pasikeitė jų apskaitos rengimas. Visgi, tyrimų susijusių su šia problema nėra daug (daugiau tirtas pats harmonizavimo procesas) ir praktinio (*de facto*) palyginamumo vertinimo tyrimų tarp šalių vis dar trūksta.

Literatūros analizė taip pat leido identifikuoti palyginamumo, kaip finansinės informacijos kokybinės charakteristikos, matavimo problematiką. Vienas iš dažniausiai moksliniuose straipsniuose sutinkamų palyginamumo įvertinimo požiūrių yra pajamų pokyčio, jų nuspėjamumo, kovariacijos tarp įmonių, sąveikos su rinkos kainų pokyčiais ir panašių su pajamomis susijusių matų naudojimas paprastai pakaitus apskaitos standartus (De Franco ir kt. 2011; Lang ir kt., 2010). Tuo tarpu S. Li (2009) bei G. Yu ir A. Wahid (2014) palyginamumą matuoja per TFAS ir tam tikros šalies apskaitos standartų skirtumą.

Šiame darbe atliekamas tyrimas yra skirtingas tuo, jog jame yra siekiama palyginti CRE listinguojamų įmonių, kurioms galioja toks pat apskaitos reglamentavimas ir, kurioms tiriamu laikotarpiu nebuvo reikalavimo pereiti prie kito finansinių ataskaitų reglamentavimo, finansinių ataskaitų palyginamumą. Tokiu būdu ankstesnius

tyrimus siekiama praplėsti anksčiau netirtų šalių, kuriose tiriamu laikotarpiu nebuvo esminių apskaitos reglamentavimo pokyčių, finansinių ataskaitų palyginamumo įvertinimu.

## Tyrimo metodika

Atliekamu tyrimu yra siekiama įvertinti, ar ir kokių mastu Europos Sąjungoje vykstančių *de facto* apskaitos harmonizavimo procesų pasekoje pakito CRE šalių įmonių finansinių ataskaitų palyginamumas. Tyrimui atlikti buvo pasirinktas turinio lyginamosios analizės metodas. Surinkti tyrimo duomenys apdoroti *Microsoft Office Excel* programa, atliktas gautų antrinių duomenų interpretavimas. Siekiant įvertinti įmonių finansinių ataskaitų palyginimo galimybę bei mastą apdoroti tyrimo duomenys įvertinti kokybiškai.

Kaip pateikiama 1 lentelėje tyrimas buvo atliekamas dviem *etapais*. Kiekviename etape buvo išsikelti tyrimo klausimai (kriterijai), kuriais remiantis įmonių finansinės ataskaitos buvo analizuojamos ir vertinamas šių ataskaitų techninis bei turinio palyginamumas. Pažymėtina, kad finansinių ataskaitų palyginamumas neturi būti tapatinamas su jų turinio ar taikomų apskaitos metodų vienodumu. Finansinių ataskaitų vienodumas nėra apskaitos harmonizavimo siekis, jis nėra įmanomas ir dėl skirtingos įmonių veiklos. Todėl atliekant palyginamumo tyrimą buvo nuspręsta nenagrinėti tokių klausimų, kaip apskaitos politikos pasirinkimai, apskaitinių kategorijų skaičius, pavadinimai ir pan.

## Tyrimo etapai ir kriterijai

Tyrimo etapai	Tyrimo klausimai
<b>I etapas.</b> <b>Techninio</b> palyginamumo vertinimas	K1.1: Kokia finansinių ataskaitų <i>pateikimo kalba</i> ? K1.2: Kokia finansinių ataskaitų <i>pateikimo valiuta</i> ? K1.3: Koks finansinių ataskaitų <i>sumų apvalinimo lygis</i> ? K1.4: Kokie įmonės <i>finansiniai metai</i> ? K1.5: Kokius įmonė taiko <i>apskaitos standartus</i> ?
<b>II etapas.</b> <b>Turinio</b> palyginamumo vertinimas	K2.1: Kokie įmonės <i>finansinių ataskaitų pavadinimai</i> ir koks jų <i>dalių skaičius</i> ? K2.2: Kokia įmonės <i>finansinių ataskaitų forma</i> , t.y.: K2.2.1: Kaip likvidumo prasme balanse pateikiamas turtas? K2.2.2: Kaip pelno (nuostolių) ataskaitoje pateikiamos sąnaudos? K2.2.2: Koks pinigų srautų ataskaitos pateikimo būdas?

*Tyrimo imtis.* Kadangi nėra visuotinai priimtose ir aiškios nuomonės, kurios būtų šalys yra priskiriamos Centinei ir Rytų Europai, atsižvelgiant į geografinę išsidėstymą analizei buvo pasirinkta bendra 3 Baltijos šalių (Lietuvos, Latvijos ir Estijos) akcijų birža – NASDAQ OMX Baltic bei Centrinės ir Rytų Europos biržų grupei (CEE Stock Exchange Group) priklausančios Vengrijos, Slovėnijos ir Čekijos akcijų biržos. Taigi – iš viso 6 Europos Sąjungai priklausančių šalių akcijų biržos, iš kurių 2 tyrimo metais priklausė Euro zonai (Estija ir Slovėnija) ir 4 (likusios) nepriklausė.

Iš kiekvienoje biržoje pateikiamų listinguojamų įmonių sąrašų buvo pasirinktos tik oficialaus – *prime* (aukščiausius biržos

standartus atitinkančio) sąrašo įmonės, dėl veiklos (tuo pačiu ir jos atspindėjimo finansinėse ataskaitose) išskirtinumo neįtraukiant finansų sektoriaus įmonių. Papildomi sąrašai šiame tyrime nebuvo įtraukti dėl pačių biržų jiems taikomų žemesnių reikalavimų norint juose listinguoti įmonę. Tas apskundintų palyginamo vertinimą remiantis tik įmonių finansinėmis ataskaitomis, nes reikalautų daug platesnio ir išsamesnio vertinimo, atsižvelgiant į biržose taikomų reikalavimų skirtumus bei skirtingų vartotojų poreikius. Iš viso į tyrimą įtrauktos 56 įmonės: 15 Lietuvos, 13 Estijos, 5 Latvijos, 8 Vengrijos, 7 Slovėnijos ir 8 Čekijos (2 lentelė).

## Į tyrimą įtrauktų įmonių finansinių ataskaitų skaičius

	2007	2009	2011	2013
<b>NASDAQ OMX Baltic</b>				
NASDAQ OMX Vilnius	13	14	15	14
NASDAQ OMX Talinn	12	13	13	13
NASDAQ OMXRiga	5	5	5	5
<b>CEE Stock Exchange Group</b>				
Budapest Stock Exchange	5	7	8	8
Liubljana Stock Exchange	2	6	7	7
Praha Stock Exchange	-	-	7	7
<b>Iš viso:</b>	<b>37</b>	<b>45</b>	<b>55</b>	<b>54</b>

Tam, kad išlaikyti palyginamumo principą, vertinamos tik biržų oficialiuose internetiniuose puslapiuose atrinktų įmonių randamos finansinės ataskaitos, neatsižvelgiant į tai, kiek ir kokios finansinės ataskaitos yra pateikiamos oficialiuose įmonių internetiniuose puslapiuose. Šis principas svarbus siekiant surinkti ne kuo įvairesnę ir išsamesnę informaciją, bet būtent įvertinti palyginamumą šiuo atveju ne tarp biržoje ir įmonės interneto svetainėje pateikiamos informacijos, bet tarp listinguojamų įmonių finansinių ataskaitų, kurios tiesiogiai skirtos investuotojams norintiems lyginti ir vertinti skirtingas investicijų alternatyvas.

Be to, reiktų atkreipti dėmesį į duomenų pateikimo/prieinamumo skirtumus biržose. Pavyzdžiui, NASDAQ OMX Baltic biržoje informacija anglų kalba pateikta labai aiškiai, koncentruotai, įmonių sąrašas suskirstytas, pateiktos ilgo laikotarpio, aiškiai pagal kalbą ir valiutą suskirstytos ataskaitos, taip pat dar prieš atsidarant galima matyti ar jos ruoštos pagal TFAS. Tuo tarpu CEE Stock Exchange Group priklausančiose biržose tiek listinguojamų įmonių sąrašą, tiek tų įmonių finansines ataskaitas rasti daug sudėtingiau, kai kur reikalinga remtis atskira paieškos sistema (Vengrijos, Slovėnijos atveju), kitur pateiktos tik paskutinių kelių metų ataskaitos (Čekijos ataskaitos finansinės ataskaitos tyrime tik už 2011 ir 2013 metus).

Analizei pasirinktas ketverių metų laikotarpis kas du metus, įtraukiant naujausią, t.y. ir 2013 metų informaciją, tiksliau: 2007, 2009, 2011 ir 2013 metų finansinės ataskaitos. Tyrimo metai nenuosekliai specialiai pasirinkti tam, kad būtų apimtas didesnis laikotarpis ir tikintis išryškinti skirtumus bei tendencijas. Visgi, biržose pavyko rasti ne visas pasirinktų metų

finansines ataskaitas. Tokiu atveju į tų metų vertinimą ir į pokyčių analizę jos neįtrauktos, o konkrečiais metais įvertintos: 2007 metais – 37, 2009 – 46, 2011 – 55 ir 2013 – 54 įmonių finansinės ataskaitos. Atkreipiamas dėmesys, jog 2007 ir 2009 išvis nebuvo įtrauktos Čekijos įmonės, kadangi jų finansinių ataskaitų už tuos metus biržos interneto puslapyje nepavyko rasti.

Be to, analizėje pagal kiekvieną kriterijų įvertintų įmonių skaičius gali varijuoti tais pačiais metais, jei vienokią informaciją pavyko gauti ir įvertinti, o kitokios – ne.

*Tyrimo ribotumai.* Atliktas tyrimas tėra pirmas žingsnis į praktinio finansinių ataskaitų palyginamumo/harmonizavimo vertinimą tarp šalių. Autorės sutinka, kad tyrimą būtų galima praplėsti vertinimui į jį įtraukiant daugiau CRE šalių, tokių kaip Lenkija, Slovakija, Austrija, Rumunija, Bulgarija ar netgi ES nepriklausančias šalis, kaip Ukraina ir Baltarusija. Taip pat, tolimesniuose tyrimuose reiktų išspręsti finansinių ataskaitų už kai kuriuos metus nebuvimo, kalbos neribojimo ir vertinimo pagal sektorius problemas. Dar platesniam ir gilesniam įvertinimui reikėtų vertinti ir analizuojamų vertybinių popierių biržų reikalavimus juose listinguojamoms įmonėms. Be to, darbe sąmoningai pasirinktas kokybinis charakteristikų vertinimo metodas, bet taip pat būtų galima siekti kiekybinio palyginamumo įvertinimo, renkantis kitus tyrimo metodus.

## Tyrimo rezultatai

Atlikto tyrimo rezultatai pirmiausiai yra apibendrinti pagal kiekvieną tyrimo klausimą, o vėliau yra pateikiamas visų rezultatų apibendrinimas bei vertinimas.

### Įmonių finansinių ataskaitų techninio palyginamumo tyrimo rezultatai

*K1.1. Finansinių ataskaitų pateikimo kalba.* Šis kriterijus autorių nuomone yra esminis, nes, darant prielaidą, kad statistinis vidutinis informacijos vartotojas nemoka visų nagrinėtų šalių kalbų, bet kokia informacija tampa nepalyginama, jei ji pateikta tik įmonės nacionaline kalba. Taip pat, kadangi anglų kalba bent jau Europoje pripažįstama kaip tarptautinė, buvo tikimasi, kad bus įmanoma rasti šia kalba parengtas ar bent į ją išverstas finansines įmonių ataskaitas. Tyrimo rezultatai pateikti 3 lentelėje.

net keturių, o 2013 metais vienos įmonės finansines ataskaitas pavyko rasti tik originalo kalba. Viena vengriška įmonė tiriamu laikotarpiu nėra pateikusi anglišių ataskaitų iš viso. Slovėnijos atveju tik vienos įmonės 2007 metų finansinės ataskaitos nebuvo pateiktos angliškai, o Čekijos atveju nepavyko rasti tik vienos įmonės anglišių ataskaitų. Čekijos atveju net keturiose įmonėse finansinės ataskaitos pateiktos tik anglų kalba (2013 metais).

Taigi, nesvarbu, kaip parengtą ir kokią konkrečiai informaciją įmonės pateikia, techniškai *de facto* bet koks palyginamumas tampa neįmanomas, jei informacijos vartotojas negali jos perskaityti ir suprasti.

3 lentelė

**CRE įmonių finansinių ataskaitų pateikimo kalbos tyrimo rezultatai**

	2007	2009	2011	2013
Analizuotų ataskaitų skaičius, iš viso:	37	45	55	54
Proc.	100 %	100 %	100 %	100 %
Tik nacionaline kalba pateiktų ataskaitų skaičius	3	4	6	2
Proc.	8,11 %	8,89 %	10,91 %	3,70 %
Tik anglų kalba pateiktų ataskaitų skaičius	0	0	3	4
Proc.	-	-	5,45 %	7,41 %
Ir anglų, ir nacionaline k. pateiktų ataskaitų skaičius	34	41	46	48
Proc.	91,89 %	91,11 %	83,64 %	88,89 %

*Pastaba:* sudaryta autorių, remiantis tyrimo duomenimis.

Analizuojant gautus rezultatus reikia pažymėti, kad *visų* NASDAQ OMX Baltic biržoje listinguojamų įmonių finansinės ataskaitos visu tirtu laikotarpiu pateikiamos dviem – anglų (žiūrint anglišią puslapio versiją) ir originalo (žiūrint nacionalinės kalbos versiją) – kalbomis. Tai leidžia jas lyginti tiek tarpusavyje, tiek su kitų įmonių ir šalių finansinėmis ataskaitomis. Analizuojant Vengrijos įmonių situaciją nustatyta, kad 2009 ir 2011 metais

Tuo atveju pateikiami skaičiai nėra pakankami, nes nėra aišku, ką tiksliai jie rodo. Vis dėlto, kaip matyti iš 3 lentelės, tik nacionaline kalba pateiktų ataskaitų skaičius išaugo 2011 metais, tačiau 2013, lyginant su 2007 ir 2009 procentiškai sumažėjo daugiau nei 2 kartus ir siekė tik 3,7 % visų pateiktų ataskaitų tais metais. Vadinas, galima teigti, kad situacija ryškiai pagerėjo ir 2 įmonės imtyje statistiškai nėra daug.



*K1.2. Finansinių ataskaitų pateikimo valiuta.* Tyrimo laikotarpiu iš tyrimui pasirinktų šalių tik Estija ir Slovėnija priklausė Euro zonai. Jų finansinės ataskaitos visais atvejais pateiktos eurais, Estijos atveju 2007 ir 2009 metais dar ir nacionaline valiuta – EEK. Kitos šalys nagrinėjamu laikotarpiu euro įsivedusios nebuvo (Latvija tai padarė 2014 metais) ir jų įmonių finansinės ataskaitos dažniausiai pateikiamos tik nacionaline valiuta. Išimtis tik Latvijos įmonės – jų finansiniai straipsniai taip pat pateikti abejomis valiutomis. Vienos Latvijos įmonės ataskaitų duomenys dar pateikti ir USD valiuta.

būti konvertuojamos pagal atsiradimo dienos valiutos kursą (o šios datos išoriniams vartotojams nėra prieinamos). Tuo atveju, kai valiutos yra susietos (pvz., LTL ir EUR), palyginamumas yra įmanomas, tačiau pateikimo skirtumas stipriai apsunkina finansinių rezultatų ir kitos informacijos palyginamumą, kadangi vartotojui reikalinga atlikti perskaičiavimus į pasirinktą bazinę valiutą.

Kaip matyti iš 4 lentelės, tik eurais pateiktų ataskaitų skaičius tiriamuoju laikotarpiu, ir ypač tarp 2009 ir 2011 metų, išaugo (nuo 5,56 % 2007 metais iki net 47,17 % 2013 metais). Tačiau šie skaičiai

4 lentelė

**CRE įmonių finansinių ataskaitų pateikimo valiutos tyrimo rezultatai**

	2007	2009	2011	2013
Analizuotų ataskaitų skaičius, iš viso:	36	44	54	53
Proc.	100 %	100 %	100 %	100 %
Tik eurais pateiktų ataskaitų skaičius	2	6	24	25
Proc.	5,56 %	13,64 %	44,44 %	47,17 %
Tik kita (ne eurais)/nacionaline valiuta pateiktų ataskaitų sk.	17	20	25	23
Proc.	47,22 %	45,45 %	46,30 %	43,40 %
Ir eurais, ir kita valiuta pateiktų ataskaitų skaičius	17	18	5	5
Proc.	47,22 %	40,91 %	9,26 %	9,43 %

*Pastaba:* sudaryta autorių, remiantis tyrimo duomenimis.

Šis kriterijus, autorių taip pat priskiriamas prie esminių, kadangi finansinėse ataskaitose pateiktos informacijos palyginamumas naudojant nevienodas (nesusietas) valiutas yra sunkiai įmanomas. Finansinėse ataskaitose pateiktų skaičių konvertavimas pagal tam tikros dienos kursą yra ne tik neleistinas, bet ir neteisingas. Valiutos kurso konvertavimas yra mažiau sudėtingas balanso straipsniams (apskaita leidžia naudoti metų pabaigos kursą), tačiau pajamos ir sąnaudos turi

neatskleidžia tikrosios situacijos, nes iš tiesų to priežastis buvo sumažėjęs skaičius įmonių, pateikiančių ataskaitas abejomis valiutomis. Tuo tarpu tokių įmonių, kurios finansines ataskaitas pateikia kita nei eurais (dažniausiai – nacionaline) valiuta, skaičius procentiškai nuo visų įmonių sumažėjo labai nežymiai (nuo 47,22 % iki 43,40 %) ir išlieka labai didelis: tik nacionaline valiuta finansines ataskaitas pateikia Lietuva, Vengrija (išskyrus vieną įmonę) ir 3 Čekijos įmonės.

*K1.3. Sumų apvalinimo finansinėse ataskaitose lygis.* Sumų apvalinimo lygis yra siejamas su įmonių dydžiu – kuo didesnė įmonė tuo iki didesnio dydžio bus suapvalinta jos pateikiama informacija. Kaip parodyta 5 lentelėje daugelis įmonių straipsnių (eilučių) sumas pateikia suapvalintas tūkstančiais ir tai nesikeičia skirtingais laikotarpiais (išskyrus 3 įmones iš viso). Tačiau šešiose įmonėse sumos išvis nėra apvalinamos ir keliose Vengrijos (3-ose) ir Čekijos (2-ose) įmonėse sumos pateiktos apvalinant iki milijono. Sumų apvalinimo skirtumai yra mažiau reikšmingi, nei pateikimas skirtinga valiuta, tačiau vis dėlto apsunkina palyginamumą, nes reikalauja didesnio atidumo, neleidžia tiesiogiai lyginti rezultatų. Be to, atsiranda informacijos pateikimo tikslumo skirtumai dėl kurių vartotojams gali būti sunkiau priimti sprendimus. Vis dėlto, jeigu informacijos vartotojas lygina bei vertina santykinius dydžius, apvalinimo skirtumai nėra svarbūs ir galima teigti, kad palyginamumas yra geras. Sudėtingenis palyginamumas yra tais atvejais, kuomet reikalinga palyginti absoliučius dydžius.

*K1.4. Finansinėse ataskaitose nurodyti įmonės finansiniai metai.* Kaip pateikima 6 lentelėje, tik trijų įmonių finansiniai metai

pateiktose ataskaitose nesutapo su kalendoriniais metais: LT įmonės AB Linas Agro Group, AS „SAF Technika“ (Latvija) ir AS Talink Grupp (Estija). Taip pat pastebėta, kad AS Talink Grupp (Estija) 2009 - 2011 metais įmonės finansinius metus perkėlė į kalendorinius, kas dar labiau sumažina skirtumus tarp įmonių ir didina įmonių finansinių ataskaitų palyginamumą. Tai, autorių nuomone, labiausiai priklauso nuo įmonės sektoriaus (pirmu ir trečiu atveju), o kadangi tyrimo sektoriai skirtingi, konkretus išvadas apie palyginimą daryti sunku. Visgi, jei tai susiję tik su sektoriaus specifika, bendram palyginamumo vertinimui tai didelės neigiamos įtakos neturėtų turėti, šiuo atveju reikėtų tirti ir vertinti skirtingus sektorius atskirai bei tirti didesnę įmonių skaičių.

*K1.5. Įmonių taikomi apskaitos standartai.* Kaip nurodyta 6 lentelėje, visų šalių, visų įmonių finansinės ataskaitos (kurias pavyko rasti ir įtraukti į kriterijaus palyginimą) parengtos pagal Tarptautinės finansinės atskaitomybės standartus – TFAS. Vis dėlto, keletas iš jų ankstesniais tyrimo metais pateikia ir pagal nacionalinius standartus parengtą atskaitomybę.

Šis kriterijus svarbus tuo, kad TFAS yra parengti būtent siekiant suvienodinti

5 lentelė

#### CRE įmonių finansinių ataskaitų sumų apvalinimo lygio tyrimo rezultatai

	2007	2009	2011	2013
Analizuotų ataskaitų skaičius, iš viso:	37	43	54	52
Proc.	100 %	100 %	100 %	100 %
Įmonių ataskaitų sumos neapvalintos	7	7	7	7
Proc.	19,92 %	16,28 %	12,96 %	13,46 %
Įmonių ataskaitų sumos apvalintos iki tūkst.	27	33	42	40
Proc.	72,97 %	76,74 %	77,78 %	76,92 %
Įmonių ataskaitų sumos apvalintos iki mln.	3	3	5	5
Proc.	8,11 %	6,98 %	9,26 %	9,62 %

*Pastaba:* sudaryta autorių, remiantis tyrimo duomenimis.

6 lentelė

## CRE įmonių finansinių ataskaitų kitų techninio palyginamumo kriterijų tyrimo rezultatai

<b>K1.4: Įmonių finansinių metų tyrimo rezultatai:</b>	Sutampa su kalendoriniais metais (išskyrus 3 įmones)
<b>K1.5: Įmonių taikomų apskaitos standartų tyrimo rezultatai:</b>	Visų įmonių finansinės ataskaitos parengtos pagal Tarptautinius finansinės atskaitomybės standartus – TFAS

Pastaba: sudaryta autorių, remiantis tyrimo duomenimis.

virtotojų poreikiams pateikiama įmonių finansinę informaciją. Taigi, logiška būtų tikėtis, kad pagal vienodus standartus parengtos finansinės ataskaitos turėtų būti nesunkiai palyginamos ar netgi vienodos. Visgi TFAS leidžia kai kurias taikymo alternatyvas ir turinio reikalavimas iškeliamas virš formos, kas natūraliai sukelia skirtumus tarp skirtingų šalių ir sektorių įmonių finansinių ataskaitų.

### Įmonių finansinių ataskaitų turinio palyginamumo tyrimo rezultatai

*K2.1. Finansinių ataskaitų pavadinimai ir jų dalių skaičius.* Pagal TFAS reikalavimus, pilną finansinių ataskaitų rinkinį sudaro: finansinės būklės ataskaita, bendrųjų pajamų ataskaita, nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita, pinigų srautų ataskaita, apskaitos politika ir aiškinamasis raštas.

Tyrimo rezultatai parodė, kad visose nagrinėtose ataskaitose yra pateikimos visos reikalaujamos dalys, tačiau nevienodu eiliškumu ir tam tikrose ribose besiskiriančiais pavadinimais. Tai reiškia, kad nors aiškinamasis raštas (apskaitos politika dažniausiai nurodoma jame) yra pateikiama finansinių ataskaitų gale, pirmoje ir antroje vietoje pateikiamas balansas arba pelno (nuostolių) ataskaita, o nuosavo kapitalo pokyčių ir pinigų srautų ataskaitos išdėstomos 3 arba 4 vietoje. Išdėstymo eiliškumas kinta ir tarp kai kurių įmonių skirtingais metais.

Gana aiškiai pastebimas finansinių ataskaitų pavadinimų kitimas ir, dažniausiai, vienodėjimas vėlesniais metais. Pavyzdžiui, įprastai ankstesniais tyrimo metais balansas (angl. *balance sheet*) taip ir buvo vadinamas, tuo tarpu vėlesniais metais labiau naudojamas finansinės būklės ataskaitos (angl. *financial position*) pavadinimas; taip pat keitėsi ir pajamų (nuostolių) ataskaitos pavadinimai – vėlesniais metais pradėta naudoti kitų bendrųjų pajamų sąvoka (angl. atitinkamai: *income statement* ir *statement of profit or loss and other comprehensive income*). Prie vieno pavadinimų pridėjama, jog tai konsoliduotos ataskaitos, prie kitų ne. Taip pat nežymiai kinta pavadinimų žodžių tvarka.

Nors naujam vartotojui anglų kalbą pateikiamų pavadinimų variacija ir gali sukelti tam tikrų sunkumų, tačiau skirtumai nėra labai dideli. Be to, tiek pagal TFAS, tiek pagal biržų reikalavimus yra daroma prielaida, kad ataskaitos skirtos bent jau bazinės žinias turinčiam vartotojui, todėl galima teigti, jog pagal šį kriterijų finansinės ataskaitos yra gana gerai palyginamos.

*K2.2.1. Turto pateikimas balanse likvidumo prasme.* TFAS griežtai neregulmen-tuoja, kokių eiliškumu (likvidumo prasme) turi būti pateikiama įmonių informacija. Galima būtų teigti, jog eilučių pateikimas pagal likvidumą yra daugiau vienodumo (angl. *uniformity*) o ne palyginamumo (angl. *comparability*) klausimas. Vis dėlto,

šiandieniniame pasaulyje informacijos apdorojimui vis dažniau pasitelkiant informacines technologijas, nevienodas likvidumo formatas palyginamumą apsunkina bei sudaro prielaidas neteisingų duomenų panaudojimo rizikai. Tyrimo rezultatai (kaip apibendrinta 7 lentelėje) rodo, kad balanse turtas pateikiamas likvidumo mažėjimo tvarka tik tarp Estijos ir poros Vengrijos įmonių. Kitose įmonėse įprasta turtą pateikti atvirkščiai, t.y. likvidumo didėjimo (pinigai ir jų ekvivalentai paskutinėje eilutėje) tvarka. Kitimų per laikotarpį pasitaikė tik vienoje Estijos įmonėje: 2007 ir 2009 metais pateikta likvidumo mažėjimo, o 2011 ir 2013 metais – likvidumo didėjimo tvarka. Tikėtina, kad pasikeitimą lėmė kitų tos šalies įmonių ataskaitų rengimo praktika. Visgi, skirtumai tėra apsunkinantys, bet nelemiantys palyginimo negalimumo.

*K2.2.2. Sąnaudų pateikimo būdas pelno (nuostolių) ataskaitoje.* TFAS numato dvi galimas pelno (nuostolių) ataskaitos formas pagal sąnaudų pateikimo būdą. Įmonėms rekomenduojama rinktis tokį būdą, kuris geriausiai atskleidžia su jų veikla susijusią informaciją, tačiau būtina pažymėti, jog skirtingais būdais pateikus sąnaudas informacija tampa menkai palyginama. Tyrimo rezultatai (kaip apibendrinta 8 lentelėje) rodo, kad apie 70 % įmonių išskiria

gamybines ir pagalbines veiklas bei savo sąnaudas skirsto pagal paskirtį. Tačiau, skirtingai nuo išankstinių prielaidų, apie trečdalis įmonių sąnaudas skirsto tik pagal pobūdį (neskiria pagal paskirtį). Taigi tyrimo imties įmonės informaciją apie veiklos rezultataus bei juos nulėmusius dydžius atskleidžia skirtingai, o tai palyginimą daro sudėtingą.

*K2.2.3. Pinigų srautų ataskaitos pateikimo būdas.* Pagal egzistuojančią informacijos atskleidimo praktiką, įmonės savo pinigų srautų ataskaitas gali pateikti tiesioginiu bei netiesioginiu formatu. TFAS reikalavimai *pirmenybę teikia netiesioginiam pinigų srautų ataskaitos formatui – tokią įmonių praktiką rodo ir tyrimo rezultatai* (9 lentelė). Daugiau nei 90 % tirtų įmonių šią ataskaitą pateikia netiesioginiu būdu, grynąjį pinigų srauto pokytį nurodant kaip pelną, atlikus koregavimus dėl nepiniginių straipsnių. Tik 3 įmonės taikė tiesioginį metodą visais metais, ir pora įmonių vienais metais iš kelių, o nuo 2009 metų tokių įmonių skaičius net padaugėjo. Šis skirtumas neleidžia lyginti skirtingai pateiktų ataskaitų tarpusavyje, dėl skirtingai parengtos ir jose pateiktos informacijos neatitikimo, tačiau tyrimo imtyje išsiskiriančių įmonių skaičius nėra reikšmingas.

Techninio palyginamumo vertinimo rezultatai parodė, kad nors visos įmonės

7 lentelė

**CRE įmonių finansinių ataskaitų turto pateikimo balanse likvidumo prasme tyrimo rezultatai**

	2007	2009	2011	2013
Analizuotų ataskaitų skaičius, iš viso:	34	41	49	44
Proc.	100 %	100 %	100 %	100 %
Turto likvidumas balanse didėja	22	28	35	29
Proc.	64,71 %	68,29 %	71,43 %	65,91 %
Turto likvidumas balanse mažėja	12	13	14	15
Proc.	35,29 %	31,71 %	28,57 %	34,09 %

*Pastaba:* sudaryta autorių, remiantis tyrimo duomenimis.

8 lentelė

**CRE įmonių finansinių ataskaitų sąnaudų pateikimo būdo pelno (nuostolių) ataskaitoje tyrimo rezultatai**

	2007	2009	2011	2013
Analizuotų ataskaitų skaičius, iš viso:	34	41	48	51
Proc.	100 %	100 %	100 %	100 %
Sąnaudos skirstomos pagal pobūdį	8	10	16	15
Proc.	23,53 %	24,39 %	33,33 %	29,41 %
Sąnaudos skirstomos pagal paskirtį	26	31	32	36
Proc.	76,47 %	75,61 %	66,67 %	70,59 %

Pastaba: sudaryta autorių, remiantis tyrimo duomenimis.

9 lentelė

**CRE įmonių finansinių ataskaitų pinigų srautų ataskaitos pateikimo būdo tyrimo rezultatai**

	2007	2009	2011	2013
Analizuotų ataskaitų skaičius, iš viso:	34	41	49	52
Proc.	100 %	100 %	100 %	100 %
Tiesioginiu būdu	3	2	3	4
Proc.	8,82 %	4,88 %	6,12 %	7,69 %
Netiesioginiu būdu	31	39	46	48
Proc.	91,18 %	95,12 %	93,88 %	93,31 %

Pastaba: sudaryta autorių, remiantis tyrimo duomenimis.

rengia ir finansines ataskaitas teikia pagal tarptautinius apskaitos standartus, tarp ataskaitų pateikimo yra labai daug skirtumų, kurių, kai kurie nestipriai, o kai kurie stipriai neigiamai veikia įmonių finansinių ataskaitų palyginamumą ir tam tikrais atvejais (skirtinga kalba ar valiuta) netgi daro jį neįmanomą. Turinio palyginamumo vertinimo rezultatai pagal pasirinktus kriterijus taip pat atskleidė nemažai skirtumų, kadangi įmonės renkasi skirtingas alternatyvas turinio pateikimui.

## Tyrimo rezultatų vertinimas

Siekiant įvertinti Centrinės ir Rytų Europos šalių įmonių finansinėse ataskaitose atskleistos informacijos palyginamumą atlikto tyrimo rezultatai interpretuojami

taikant tokią *vertinimo skalę*: palyginamumas *pilnai įmanomas*, jei pagal tam tikrą kriterijų palyginamų finansinių ataskaitų skaičius sudaro virš 90 % visų ataskaitų, taip pat, jei pagal ne procentais išreikštus skirtumus, skirtumai palyginamumui neapriboja galimybės lyginti informaciją; palyginamumas *įmanomas*, jei pagal tam tikrą kriterijų palyginamų finansinių ataskaitų skaičius sudaro nuo 75 % iki 90 % visų ataskaitų, taip pat, jei pagal ne procentais išreikštus skirtumus, skirtumai palyginamumui yra nereikšmingi arba jie neapriboja galimybės lyginti informaciją; palyginamumas *iš dalies įmanomas*, jei pagal tam tikrą kriterijų palyginamų finansinių ataskaitų skaičius sudaro nuo 50 % iki 74,99 % visų ataskaitų; ir palyginamumas *neįmanomas*, jei pagal tam tikrą kriterijų palyginamų finansinių ataskaitų skaičius sudaro mažiau nei 50 %, taip pat,

## CRE šalių įmonių atskleidžiamos finansinės informacijos palyginamumo įvertinimas

Tyrimo etapai	Palyginamumo vertinimo kriterijai	Išvada dėl palyginamumo	Palyginamumo kitimo tendencijos
I. Techninio palyginamumo vertinimas	Pagal finansinių ataskaitų pateikimo kalbą	Įmanomas Iš dalies įmanomas	Pagerėjo Pagerėjo
	Pagal finansinių ataskaitų pateikimo valiutą	Įmanomas	Nekito
	Pagal sumų apvalinimo lygį finansinėse ataskaitose	Pilnai įmanomas Pilnai įmanomas	Gerėjo Nekito
	Pagal finansinius metus		
	Pagal taikomus apskaitos standartus		
<b>Techninis palyginamumas – bendras įvertinimas</b>		<b>Iš dalies įmanomas ir pagerėjo</b>	
II. Turinio palyginamumo vertinimas	Pagal finansinių ataskaitų pavadinimus ir jų dalių skaičiaus variaciją	Įmanomas	Nekito
	Pagal finansinių ataskaitų formą: *Turto pateikimą balanse likvidumo prasme *Sąnaudų pateikimo būdą pelno (nuostolių) ataskaitoje *Pinigų srautų ataskaitos pateikimo būdą	Pilnai įmanomas Iš dalies įmanomas Pilnai įmanomas	n/a n/a n/a
<b>Turinio palyginamumas – bendras įvertinimas</b>		<b>Įmanomas ir nekito</b>	

jei pagal ne procentais išreikštus skirtumus, skirtumai palyginamumui yra reikšmingi.

CRE šalių įmonių finansinių ataskaitų palyginamumo įvertinimo rezultatai pateikiami 10 lentelėje.

Atlikto tyrimo rezultatus vertinant apskaitos harmonizavimo kontekste galima daryti išvadą, jog sprendimas dėl privalomo TFAS taikymo ES listinguojamoms konsoliduotoms finansinėms ataskaitoms sudarančioms įmonėms turėjo tiek tiesioginę tiek ir netiesioginę įtaką CRE įmonių finansinių ataskaitų palyginamumui. Tiesioginę įtaką įmonių finansinių ataskaitų palyginamumui galima sieti su vieningų apskaitos standartų taikymu ir šiuose standartuose numatytų alternatyvų rinkimusi (turinio kriterijai). Netiesioginę įtaką finansinių ataskaitų palyginamumui galima sieti su priklausymui tai pačiai reglamentavimo bei ekonominei aplinkai ir su tuo susijusiais įmonių pasirinkimais

(finansinių ataskaitų pateikimo kalba, valiuta, finansiniai metai ir pan.).

Apibendrinant daroma išvada, kad tirtų šalių listinguojamų įmonių techninis finansinių ataskaitų palyginamumas tiriamuoju laikotarpiu gerėjo, tačiau yra tik iš dalies įmanomas. Tokiam sprendimui pagrindinę įtaką padarė du kriterijai – pateikimo kalba bei valiuta, kurie tyrimo autorių yra laikomi esminiais palyginamumo parametrais. Vertinant pagal finansinių ataskaitų pateikimo kalbą, daroma išvada, kad ataskaitų palyginamumas paskutiniiais tyrimo metais pagerėjo ir, kadangi anglų kalba pateiktų ataskaitų skaičius vidutiniškai per ketverius metus sudarė apie 92,1 %, galima teigti, kad palyginamumas yra įmanomas. Tačiau jis nėra pilnai įmanomas, nes tyrimo imtyje kiekvienais metais buvo įmonių, kurios finansines ataskaitas pateikė tik nacionaline kalba. Pagal finansinių ataskaitų pateikimo valiutos kriterijų

(kuris taip pat laikomas esminiu) nustatyta, kad eurais pateiktų ataskaitų vidurkis per 4 metus sudarė maždaug 54,41 % visų ataskaitų, o likusios ataskaitos buvo pateikiamos tik nacionaline valiuta. Pagal šį kriterijų galima vertinti, kad net ir vienodus apskaitos standartus taikančios įmonės, visos veikiančios ES savo finansines ataskaitas pateikia skirtingomis valiutomis, todėl jų palyginamumas geriausiai atveju yra tik iš dalies įmanomas. Kai kurios valiutos (pvz., Lietuvos litas; Latvijos latas iki 2014 sausio 1 d.) yra susietos su euru ir perskaičiavimai leistų tokias finansines ataskaitas palyginti eurais pateiktomis ataskaitomis. Vengrijos ir Čekijos atveju tarp šalių įmonių palyginamumas tampa neįmanomas. Apibendrinant techninio finansinių ataskaitų palyginamumo rezultatus daroma išvada, kad dėl nepalankaus vieno iš esminių kriterijų (pateikimo kalbos) įvertinimo CRE šalių finansinių ataskaitų palyginamumas galimas iš dalies, nors tiriamu laikotarpiu buvo matomos gerėjimo tendencijos.

Turinio palyginamumo kriterijų bendras įvertinimas yra geras – daroma išvada, kad palyginamumas yra įmanomas. Vertinant turto pateikimo balanse likvidumo prasme kriterijų, daroma išvada, kad palyginamumas yra įmanomas, tačiau kiek ap sunkintas – reikalauja didesnio vartotojų atidumo. Kadangi galimas pasirinkimas iš dviejų alternatyvų – tendencijų vertinimas negalimas. Pelno (nuostolių) ataskaitoje sąnaudų pateikimo būdo rezultatai leidžia daryti išvadą, kad palyginamumas yra stipriai apsunkintas: nevienodai skirstoma informacija trukdo adekvačiai lyginti informaciją ir taip apsunkina sprendimų priėmimą, tačiau palyginamumas iš dalies yra įmanomas. Pagal pinigų srautų ataskaitos pateikimo būdo kriterijų daroma išvada, kad palyginamumas yra pilnai įmanomas

(daugiau kaip 90 % ataskaitų pateikiama netiesioginiu būdu), tendencijos tarp alternatyvų iš esmės kito nežymiai. Apibendrinant išvada apie tirtų šalių listinguojamų įmonių finansinių ataskaitų turinio palyginamumą, daroma išvada, kad, nepaisant tik iš dalies įmanomo pelno (nuostolių) ataskaitoje pateiktos informacijos palyginamumo, Centrinės ir Rytų Europos šalių įmonių turinio palyginamumas yra įmanomas.

Atliktas CRE šalių įmonių finansinių ataskaitų palyginamumo tyrimas papildoma ankstesnius šios srities tyrimus dviem aspektais. Pirmiausiai, priešingai ankstesniems tyrimams (De Franco ir kt. 2011; Lang ir kt., 2010; Wang, 2014; Yu ir Wahid, 2014; Wu ir Zhang, 2010; ir kt.), kuriuose palyginamumas buvo vertinamas kaip apskaitos harmonizavimo proceso išdava, šiame tyrime pagrindinis dėmesys buvo skiriamas palyginamumo įvertinimui (apskaitos reglamentavimą įvardinant kaip konstantą). Be to, atliktas tyrimas apėmė Centrinės ir Rytų Europos šalis, pasižyminčias vėlesniu įstojimu į ES, tik dalies šalių priklausymu Euro zonai. Šių šalių situacija taip pat buvo mažiau analizuojama ankstesnių autorių (Brochet ir kt., 2013; Cascino ir Gassen, 2014; De Franco ir kt. 2011; Li, 2010; ir kt.).

Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad nors turinio prasme įmonių finansinės ataskaitos iš esmės yra palyginamos (kas gali būti siejama su vieningų atskaitos standartų taikymu), techninio palyginamumo problematika CRE šalyse egzistuoja. Įmonių finansinių ataskaitų vartotojai pilnai gali lyginti vienoje šalyje veikiančių įmonių finansines ataskaitas, tačiau palyginamumas tarp skirtingų šalių dėl nevienodos finansinių ataskaitų valiutos bei pateikimo kalbos yra tik iš dalies įmanomas. Vertinant CRE šalių įmonių finansinių

ataskaitų palyginamumą galima teigti, jog vartotojams gali ne tik būti sudėtinga surinkti reikalingą informaciją (dėl kalbos, valiutos, o taip pat ir skirtingo pelno (nuostolių) bei pinigų srautų ataskaitų formato naudojimo), bet ir reikia būti atsargiems naudojant įmonių duomenis, kad į finansinius šablonus perkelta informacija neiškreiptų tikro ir teisingo įmonių situacijos įvertinimo.

## Išvados

Šių dienų ekonomikoje informacija vaidina vis svarbesnę vaidmenį ir yra svarbus veiksnys, užtikrinantis efektyvų finansų rinkų bei pasaulio ekonomikos funkcionavimą. Įmonių atskleidžiamos finansinės ataskaitos suinteresuotiems asmenims turi parodyti tikrą bei teisingą įmonių būklę bei veiklos rezultatus. Kad būtų naudinga, atskleidžiama informacija suinteresuotiems asmenims turi būti ne tik reikalinga, patikima, savilaikė, bet ir palyginama. Pasaulyje vykstantys apskaitos harmonizavimo procesai nulemia apskaitos reglamentavimo, įmonių atskleidžiamos finansinės informacijos, jos turinio, formos ir kitų charakteristikų pokyčius su tikslu padaryti skirtingų įmonių informaciją palyginamą bei prieinamą įvairiems suinteresuotiems asmenims. Tarptautinėje finansinės atskaitomybės literatūroje gausu įrodymų, kad įmonių finansinės atskaitomybės turi aiškias ekonomines pasekmes: daro įtaką kapitalo kainai, kapitalo panaudojimo efektyvumui ir tarptautinio kapitalo mobilumui bei kt. Įtaka daroma netiesiogiai – per investuotojų, kreditorių ir kitų susijusių šalių priimamų sprendimų, kuriuos jie atlieka remdamiesi pateikta finansine informacija, efektyvumą.

Atlikta finansinės informacijos palyginamumo sąvokos analizė parodė, kad palyginamumas yra priskiriamas finansinės informacijos kokybinėms charakteristikoms. Daugelyje analizuotų straipsnių jis siejamas su apskaitos harmonizavimu ir įvardijamas kaip šio proceso siekiamybė (rezultatas). Palyginamumas yra pasiekiamas tada, kai įmonių finansinė informacija gali būti naudingai lyginama tiek tarp skirtingų įmonių, tiek tarp skirtingų laikotarpių. Palyginamumas neturi būti siejamas su finansinių ataskaitų vienodėjimu – tai greičiau yra būsena, kuomet panašūs ekonominiai reiškiniai yra vaizduojami panašiai, o nepanašūs – skirtingai.

Atlikta literatūros, mokslinių tyrimų apžvalga ir analizė parodė, kad nors tema yra itin aktuali pasauliniame globalizacijos kontekste, mokslinių tyrimų, kuriuose tiesiogiai būtų analizuojamas palyginamumas, nėra daug, nors pastaruoju metu ir galime pastebėti jų augimo tendencijas. Nustatyta, kad finansinių ataskaitų palyginamumas daugelyje nagrinėtų mokslinių tyrimų (Brochet ir kt., 2013; De Franco ir kt. 2011; Lang ir kt., 2010; Cascino ir Gassen, 2014; ir kt.) yra analizuojamas apskaitos harmonizavimo įvertinimo kontekste bei vertinamas kaip šio proceso išdava. Literatūros analizė taip pat leido identifikuoti palyginamumo, kaip finansinės informacijos kokybinės charakteristikos, matavimo problematiką. Tiesioginio finansinių ataskaitų palyginamumo vertinimo tarp šalių, kuris leistų susidaryti realų finansinės apskaitos naudingumo vartotojams vaizdą, vis dar trūksta. Siekiant bent iš dalies užpildyti šią spragą, buvo atliktas kokybinis Centrinės ir Rytų Europos šalių įmonių atskleidžiamos finansinės informacijos palyginamumo vertinimas.

Tyrimui atlikti buvo pasirinktos šešių Centrinės ir Rytų Europos šalių akcijų



biržose oficialiuose sąrašuose listinguojamų konsoliduotų 56 įmonių finansinės ataskaitos, vertinant jų 2007, 2009, 2011 ir 2013 metų finansinių ataskaitų techninį bei turinio palyginamumą. Šis tyrimas nuo ankstesnių (Lang ir kt., 2010; Yu ir Wahid, 2014; Wu ir Zhang, 2010; Wang, 2014; ir kt.) skiriasi tuo, kad daugelyje ankstesnių tyrimų vertintas apskaitos harmonizavimas šiame tyrime yra laikomas konstanta – tiriamu laikotarpiu reikšmingų apskaitos reglamentavimo bei jų taikymo praktikoje pokyčių neidentifikuota. Tyrimas buvo atliktas dviem pjūviais – atskirai vertinant techninį ir turinio palyginamumą, išvadas apie gautus rezultatus darant pagal aiškiai apibrėžtą vertinimo skalę. Kiekvienam iš tyrimo pjūvių parinkti tyrimo klausimai pagal kuriuos analizuotų įmonių duomenys buvo lyginami tarpusavyje bei tarp skirtingų laikotarpių.

Techninio palyginamumo vertinimo rezultatai parodė, kad nors savo finansinių ataskaitų rengimui visos įmonės taikė Tarptautinius finansinės atskaitomybės standartus (TFAS), skirtumai tarp tokių parametrų, kaip pateikimo kalba, valiuta, finansiniai metai bei sumų apvalinimo lygis, egzistavo. Jeigu pagal finansinius metus ir sumų apvalinimo lygį skirtumai tarp įmonių buvo nereikšmingi ir palyginamumas įvardintas kaip pilnai įmanomas ir pagerėjęs per tyrimo laikotarpį, tai kitų dviejų, esminiais įvardintų kriterijų – pateikimo kalbos bei valiutos – įvertinimai leido daryti išvadas, kad palyginamumas yra iš dalies įmanomas. Lyginant finansinių ataskaitų pateikimo valiutą nustatyta, kad eurais pateiktų ataskaitų vidurkis per 4 metus sudarė maždaug 54,41 % visų ataskaitų, o likusios ataskaitos buvo pateikiamos tik nacionaline valiuta. Pagal šį kriterijų įvertinta, kad finansinių ataskaitų palyginamumas tarp šalių yra tik iš dalies

įmanomas. Vis dėlto, galima manyti, kad Latvijai prie Euro zonos prisijungus nuo 2014 metų, o Lietuvai – nuo 2015 metų, šis palyginamumo kriterijus tiriamoms šalims turėtų pagerėti. Taip pat nustatyta, kad anglų kalba pateiktų ataskaitų skaičius vidutiniškai per ketverius metus sudarė apie 92,1 % (ir gerėjo paskutiniaisiais metais), todėl galima teigti, kad pagal pateikimo kalbos kriterijų palyginamumas yra įmanomas. Bendras finansinių ataskaitų techninis palyginamumas buvo įvertintas kaip iš dalies įmanomas (pagrindė dėl pateikimo valiutos bei kalbos įvertinimų) bei rodo, kad vienodų apskaitos standartų taikymas nėra pakankama techninio palyginamumo prielaida ir kad įmonės nesiekia gerinti savo pateikiamos finansinės informacijos palyginamumo bei tuo pačiu naudingumo vartotojams.

Finansinių ataskaitų turinio palyginamumo tyrimo rezultatai pagal pasirinktus kriterijus taip pat atskleidė nemažai tarp įmonių egzistuojančių skirtumų. Vis dėlto, galima apibendrinti, jog šie skirtumai turėtų būti siejami su TFAS leidžiamų alternatyvų pasirinkimu. Pavyzdžiui paskutinius du tirtus laikotarpius apie 30 % tyrimo imties įmonių pelno (nuostolių) ataskaitai rinkosi sąnaudų klasifikavimo pagal pobūdį formatą, kas, mūsų vertinimu, finansinių ataskaitų palyginamumą, dėl smarkiai kitokio informacijos grupavimo, padarė tik iš dalies įmanomą. Vis dėlto, pagal galiojančius TFAS reikalavimus įmonės turi rinktis tą finansinių ataskaitų formatą, kuris pateikia tikrą ir teisingą įmonės būklę bei veiklos rezultatus. Taigi, pilnas informacijos palyginamumas greičiausiai nėra nei įmanomas, nei siekiamas, kadangi kokybine finansinės informacijos charakteristika yra įvardijamas palyginamumas, bet ne vienodumas. Turinio prasme, finansinių ataskaitų vartotojai

turi prisitaikyti ir pasirinkti tuos skirtingų laikotarpių bei skirtingų įmonių duomenis, kurie tinka palyginimui. Tyrimo rezultatai patvirtina kitų autorių išsakytus argumentus, jog suinteresuoti asmenys įmonių finansinę informaciją turi naudoti atsargiai, pasitikrinę jos palyginimo galimybes, nes *de jure* apskaitos harmonizavimas nebūtinai veda prie apskaitos bei informacijos atskleidimo praktikos vieno-dėjimo. Be to, įmonės informacijos atskleidimas tampa strateginiu sprendimu, įtakančiu ne tik jų informacijos palyginamumą, bet ir kitus parametrus, tokius, kaip kapitalo kaštai.

Apibendrinant daroma išvada, kad nors *de jure* požiūriu finansinės informacijos palyginamumas tarp šalių įmonių finansinių ataskaitų yra pilnai įgyvendintas – visos jos privalomai taiko TFAS, *de facto* palyginamumas vis dar sudėtingas dėl įmonių praktikoje taikomų finansinių

ataskaitų rengimo ir pateikimo skirtumų tiek techninio, tiek turinio palyginamumo prasme. Remiantis tyrimo rezultatais, daroma išvada, kad Centrinės ir Rytų Europos šalių įmonių finansinių ataskaitų palyginamumas turinio prasme yra įmanomas, o vertinant techninį palyginamumą – įmanomas tik iš dalies.

Tokia išvada kelia tolesnius literatūros analizėje identifikuotus klausimus apie vartotojų poreikių tenkinimą, kapitalo panaudojimo efektyvumą, tarptautinio kapitalo mobilumą ir kainą bei kt. Taigi šis tyrimas galėtų būti prielaida šiuos klausimus analizuojantiems tyrimams plėtoti. Be to, tyrimas papildo *de facto* palyginamumo tyrimus konkrečių šalių pavyzdžio vertinimu ir gali būti naudingas toliau plėtojant panašius tyrimus ir jų atlikimo/vertinimo metodikas, plečiant į tyrimą įtrauktų įmonių skaičių bei išsprendžiant kitus darbe nurodytus ribotumus.

## Literatūra

1. Ball, R., Robin, A., Wu, J. (2003). Incentives versus Standards: Properties of Accounting Income in Four East Asian Countries // *Journal of Accounting and Economics*. No. 36, pp. 235-70. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jacceco.2003.10.003>.
2. Baums, T. (2002). Changing Patterns of Corporate Disclosure in Continental Europe: the Example of Germany. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.345020>.
3. Brochet, F., Jagolinzer, A., Riedl, E. (2013). Mandatory IFRS Adoption and Financial Statement Comparability // *Contemporary Accounting Research*. No. 30, pp. 1371-1400. DOI: <http://dx.doi.org/10.1111/1911-3846.12002>.
4. Bushman, R., Piotroski, J., Smith, A. (2011). Capital Allocation and Timely Accounting Recognition of Economic Losses. - Working paper. University of North Carolina and University of Chicago. DOI: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-5957.2010.02231.x>.
5. Cascino, S., Gassen, J. (2014). What Drives the Comparability Effect of Mandatory IFRS Adoption? // *Review of Accounting Studies*, Forthcoming. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1402206>.
6. De Franco, G., Kothari, S. P., Verdi, R. (2011). The Benefits of Financial Statement Comparability // *Journal of Accounting Research*. No. 49, pp. 895-93. DOI: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1475-679X.2011.00415.x>.
7. Diaconu, P. (2006). Harmonization of the International Accounting System. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.957029>.
8. Fritz, S., Lämmle, C. (2003). The International Harmonisation Process of Accounting Standards // *International Master Program Strategy and Culture*. No. 3.
9. Hope, O. K. (2003). Disclosure Practices, Enforcement of Accounting Standards and Analysts' Forecast Accuracy. An International Study // *Journal of Accounting Research*. Vol. 41, No. 2. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.353160>.
10. Lang, M. H., Maffett, M., Owens, E. (2010). Earnings Co-movement and Accounting Comparability: The Effects of Mandatory IFRS Adoption. - Working paper, University of North Carolina at

- Chapel Hill, University of Chicago and University of Rochester. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1676937>.
11. Leuz, C., Verrecchia, R. (2000). The Economic Consequences of Increased Disclosure // *Journal of Accounting Research*. No. 38, pp. 91-124. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.171975>.
  12. Li, S. (2010). Does Mandatory Adoption of International Financial Reporting Standards in the European Union Reduce the Cost of Equity Capital? // *The Accounting Review*. Vol. 85, No. 2, pp. 607-636. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1113353>.
  13. LR Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas (2001). (Aktuali redakcija). Prieiga per internetą: <[http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=430776](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=430776)>, [žiūrėta 2014 05 25].
  14. Nobes, C., Parker, R. (2008). *Comparative International Accounting*. - Hartlow: Financial Times - Prentice Hall.
  15. Riahi-Belkaoui, A. (2000). *Accounting Theory*. - Thompson Learning 4th edition.
  16. Stergios, A., Laskaridou, E. C. (2008). Have met IAS's Accounting Harmonization? The case of Greek Listed Companies. - International Conference on Applied Economics - ICOAE.
  17. Sun, K. (2006). Financial Reporting Quality, Capital Allocation Efficiency, and Financing Structure: an International Study. - Working Paper. University of Hawaii at Manoa. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.816384>.
  18. TFAS (2014). Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai (TFAS) 2007. Prieiga per internetą: <<http://www.ifrs.org/IFRSs/Pages/IFRS.aspx>>, [žiūrėta 2014 04 21].
  19. Young, D., Guenther, D. (2002). Financial Reporting Environments and International Capital Mobility // *Journal of Accounting Research*. Vol. 41, No. 3, pp. 553-79. DOI: <http://dx.doi.org/10.1111/1475-679X.00116>.
  20. Yu, G., Wahid, A. (2014). Accounting Standards and International Portfolio Holdings (March 4, 2014) // *Accounting Review*, Forthcoming. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1430589>.
  21. Wang, C. (2014). Financial Statements Comparability: Definition and Implication for Equity Valuation. - Working paper, Northwestern University.
  22. Wu, J. S., Zhang, I. (2010). Accounting Integration and Comparability: Evidence from Relative Performance Evaluation around IFRS Adoption. - Simon School Working Paper No. FR 10-2. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1650782>.

Straipsnis įteiktas: 2014 05 23

Parengtas publikuoti: 2014 06 01

**Renata LEGENZOVA, Gintarė BUTKEVIČIŪTĖ**

## **AN ASSESSMENT OF COMPARABILITY OF COMPANIES' FINANCIAL STATEMENTS ACROSS CEE COUNTRIES**

### **S u m m a r y**

The last decade has revealed significant changes in regulation of corporate financial reporting, its content, form and other characteristics as well as strengthening efforts to ensure disclosure of more comparable and therefore useful information to the various stakeholders. Analysis of scientific literature revealed that comparability is identified as one of the main qualitative characteristics of financial information. In practice, comparability is accomplished when financial information may be usefully compared among companies and over the time. However, comparability as such is not a common object of scientific research. Analysis of comparability is often matched with assessment of accounting harmonization in most of the previous research. Moreover, comparability is viewed as an inevitable outcome and/or measure of the accounting harmonization.

This research differs from previous research in a way that it analyses comparability in relatively stable period of accounting harmonization of chosen countries. It is also aimed to assess if and to what extent users of financial information shall be able to compare companies' financial information across CEE countries.

To conduct a research a total of 56 companies from Lithuania, Latvia, Estonia, Czech Republic, Croatia and Hungary have been chosen and their financial reports for years 2007, 2009, 2011 and 2013 have been analyzed in terms of technical and content comparability. To assess the technical comparability such criteria as reporting currency, reporting language, financial year, level of rounding and applied accounting standards have been examined. Content comparability has been conducted by analyzing

variations in names as well as choice of alternatives to present information in balance sheet, profit and loss statement and cash flow statement.

The results of research revealed that even though *de jure* accounting harmonization is fully in compliance in Central and Eastern Europe countries, *de facto* harmonization is not. There are many differences in the way financial statements are presented. Assessment of technical comparability identified that differences among companies in terms of financial year end and rounding of amounts are insignificant for the users; therefore comparability of financial information is possible. However analysis of reporting language revealed that about 10 % of all companies disclose their information in national language only. Moreover, on average 45.6 % of all companies presented their financial statements in national currency only. We suggest that the last two criteria are the most important to users, who are seeking to make a cross-country comparison of companies. Therefore we conclude that

overall technical comparability of financial statements is only partially possible. Analysis of content comparability of financial statements also revealed differences in all criteria. However we acknowledge that such differences are related to choices offered in IFRS and may be justified by willingness to disclose true and fair view of companies' financial results and position. To sum up, conducted analysis revealed that comparability of financial statements in CEE companies has either remained the same or improved over the time and is possible according to all assessed criteria except reporting currency and language.

Results of the conducted analysis support statements of other researchers that comparability of information disclosed in companies' financial statements shall not be taken for granted. Users of such information shall use it with precaution. Moreover companies use information disclosure as a strategic tool not only to manage comparability of their information but also cost of capital, etc.